

ΠΑΝΕΛΛΗΝΙΕΣ 2005
ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗ Γ' ΛΥΚΕΙΟΥ

Ιστορία Κατεύθυνσης

Επιλεγμένα θέματα για τους υποψήφιους μαθητές
Θεωρητικής Κατεύθυνσης της Γ' τάξης Ενιαίου Λυκείου.

ΟΜΑΔΑ Α'

A.1.1. Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων ιστορικών σφραγίδων:

- Αγροτική μεταρρύθμιση
- «Ανόρθωση»
- Υπουργείο Περιβάλλοντος
- Συμφωνία της Αγκυρας (10 Ιουνίου 1930)

A.1.2. Να χρηστικρίσετε τις προστάσεις που ακολουθούν γραφούντας στο τετράδιο σας τη λέξη Σωστό ή Λάθος δίπλα στο γράμμα που αντιστοιχεί στην κάθε πρόταση:

α) Το Ελληνικό κράτος έλαβε σοβαρά νομοθετικά μέτρα για την ανάπτυξη των μεταλλευτικών δραστηριοτήτων στις αρχές της δεκαετίας του 1860. **Σ Λ**

β) Το σιδηροδρομικό δίκτυο από την αρχή της λειτουργίας του δεν παρουσιάζει σοβαρή υστερηση στα έσοδά του. **Σ Λ**

γ) Οι μεταρρυθμίσεις του «Τανάκματος δυσχέραιναν την ανάπτυξη των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων των Ελλήνων ομογενών του εξωτερικού». **Σ Λ**

δ) Οι «Εκλεκτικοί» υποστήριζαν την πολιτισμική εξάπλωση στην Θρακομακεδονία. **Σ Λ**

ε) Το 1835 παραχωρήθηκε τημά της πόλης του Πειραιά στους Χίους πρόσφυγες. **Σ Λ**

στ) Βάσει της ελληνοτουρκικής σύμβασης περί ανταλλαγής πληθυσμών, οι ανταλλάξιμοι είχαν δικαίωμα να μεταφέρουν την κινητή τους περιουσία. **Σ Λ**

A.2.1. α) Ποια ήταν η πορεία του εξωτερικού δανεισμού της Ελλάδας στη διάρκεια του 19ου αιώνα; **β)** Πώς καλύφθηκαν οι τρέχουσες δημοσιονομικές ανάγκες της Ελλάδας κατά τη διάρκεια του Α' Παγκοσμίου πολέμου;

A.2.2. α) Πώς εξέλιχθηκε η Τρίτη φάση της αντιδικίας επερχόντων και αυτοχθόνων; **β)** Με ποιον τρόπο οργανώθηκε από την Ε.Α.Π. η αγροτική αποκατάσταση των προσφύγων;

ΟΜΑΔΑ Β'

Λαμβάνοντας υπόψη τα παρακάτω κείμενα και σε συνδυασμό με τις ιστορικές σας γνώσεις να αναφέρετε τα βασικά χαρακτηριστικά των αριστερών κομμάτων στην Ελλάδα έτσι όπως αυτά διαμορφώνονται κατά τον 20ο αιώνα.

• Πηγή 1

Από το Ιδρυτικό της Κοινωνιολογικής Εταιρείας

Ιδρύεται εν Αθηναϊκώς σύλλογος υπό την επωνυμίαν «Κοινωνιολογική Εταιρεία», σκοπών:

- Να εργασθῇ στις αναγνωρισθή πρακτικών η πολιτική αρχή, ότι: α) σκοπός της πολιτείας είναι ή διά τα μέλη της κοινωνίας εξασφάλισται και προαγωγή εξ ίσου ευνοϊκών συνθηκών προς ανάπτυξην της προσωπικότητάς των.

β) Προς επίτευξην του σκοπού τουτού, ο οποίος δεν είναι δυνατόν να πληρωθῇ τελείως, αν μη καταστώσατο κοινά τα μέσα παραγωγής και ρυθμισθή στη διανομή του πλούτου αναλόγως των αναγκών εκάστου, πρέπει να μεταβάλλεται βαθμιαίως ο οικονομικός και πολιτειακός οργανισμός κατά το εκάστοτε δυνατόν μέτρον, αδιαφόρως προς την εκ τούτου βλάβην των απομικνών συμφερόντων ωριμενών προσώπων ή τάξεων.

γ) Προς τοιμήν βαθμιαίαν επίτευξην του ανωτέρου σκοπού είναι απαραίτητης η οργάνωση του εργαζομένου λαού εις οικονομικούς συνεταιρισμούς, και ίδιον πολιτικόν κόμμα.

Αλέξανδρος Παπαναστασίου,
«Μελετες, Λόγοι, Άρθρα»

• Πηγή 2

Ανακοίνωση της Κεντρικής Επιτροπής του νεοϊδρυμένου ΚΚΕ (14 Νοεμβρίου 1920)

Η κυβέρνησης η οποία εσχηματίσθη μετά την ανατροπήν του βενιζέλειου καθεστώτος εδήλωσεν ότι αναλαμβάνει να συνεχίσῃ την πολιτική της ανατροπείστη προκατόχου κυβερνήσεως και μάλιστα ότι θα υπερθεματίστη εκείνους εις επίδειξην πολεμικού μένους. Η πολιτική αύτη ανταποκρίνεται προς τα συμφέροντα ορισμένων κύκλων πολιτών και άλλων επιχειρηματιών της πολιτικής και κεφαλαιοκρατικών κύκλων, οι οποίοι επειγόνται να συναγωνισθούν το βενιζέλικο κόμμα εις την πολεμικήν και τυχοδωτικήν του πολιτικήν...

• Πηγή 3

Εμφανίζεται το ΣΕΚΕ στην πολιτική ζωή του τόπου σαν καταλύτης, στον παραδοσιακό δίχασμο Βενιζέλικων-αντιβενιζέλικων και τις παραφύδες του, έρχεται να προβάλει μια άλλη προσποτή στην κατεύθυνσην Ελλάδα με τους χρεοκοπημένους μύθους του μεγαλοδεσπασιού, τις τεράπτεις μάζες προσφύγων και των άλλων εξαθλιωμένων κοινωνικών στρωμάτων. Θα ταράξει τα νέρα της πατελπίσιας και θα μίλησε για Επανάσταση που θα φέρει το σαμάτημα της εκμετάλευσης ανθρώπου από άνθρωπο, που θα γενήσει ένα νέο κόσμο χωρίς βαρβαρότητες, πολέμους και πείνα. Οι επαγγελές του... πάνω στους τόπους δουλειάς, στους προσφυγικούς συνοικισμούς, στο χωρίο.

A. Ρήγου, «Πολιτικές εκφράσεις στη Β' Ελληνική Δημοκρατία»

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ Α'

A.1.1. Αγροτική μεταρρύθμιση: «Καθώς η κατοχή γης... στις νέες παραγωγικές καινοτομίες συνθήκες», Σχολ.βιβλίο σελ.44.

«Ανόρθωση»: «Φορείς των νέων ιδεών (στις εκλογές της 8ης Αυγούστου 1910) υπήρξαν ... με την παροχή γης στους ακτιμούς», Σχολ.βιβλίο σελ.91.

Υπουργείο Περιβάλλοντος: «Τον Ιούλιο του 1917 ... των θυμάτων του πολέμου», Σχολ.βιβλίο σελ.143. [Επίσης, μερίμνησε για την παλινοποίηση των προσφύγων του πρώτου διωγμού (1914), Σχολ.βιβλίο σελ.145, ενώ με την άφιξη των προσφύγων ανέλαβε το έργο της προσωρινής στέγασης τους και ενισχύθηκε με έκτακτο προσωπικό, Σχολ.βιβλίο σελ.150].

Συμφωνία της Αγκυρας (10 Ιουνίου 1930): «Στις 10 Ιουνίου 1930 υπογράφηκε ... στο έδαφος του άλλου κράτους», Σχολ.βιβλίο σελ.163.

A.2.1. α) Σωστό **β)** Λάθος **γ)** Λάθος

ε) Σωστό **στ)** Σωστό

A.2.1. α) Από το χρόνια της επανάστασης ... δεν θα μπορούσαν να ολοκληρωθούν». **β)** Όταν, με την επέμβαση των Συμφώνων των πολιτικών και οικονομικών κύκλων που συστηώνται γύρω από την εκάστοτε εξουσία και όχι ως προσπάθεια απελευθέρωσης των Μικρασιατών από την τουρκική καταπίεση. Γ' αυτό απορρίπτεται τόσο η πολιτική των Βενιζέλικων που ξεκίνησαν την εκστρατεία-όσο και των Αντιβενιζέλικών-οι οποίοι τη συνέχισαν επεκτείνοντας το πολεμικό μέτωπο. Δεν είναι τυχαίο, λοιπόν, το γεγονός ότι το ΣΕΚΕ συστέψωσε στους κύκλους των υποστηρικτών του όχι μόνο τους εργάτες και τους αγρότες, αλλά και τους πρόσφυγες, οι οποίοι μετά την έναρξη της ελληνοτουρκικής προσέγγισης το 1923 και την ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων την 1930 απομακρύνθηκαν από την εκλογική βάση των παλιών κομμάτων (των Φιλελευθέρων και των Αντιβενιζέλικων).

Ας σημειωθεί ότι το ΣΕΚΕ, αφού προσχώρησε στην Τρίτη Κομμουνιστική Διεύθυντη το 1924, μετονομάστηκε σε Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος. Σταδιακά απομακρύνθηκε από την αρχή της κοινοβουλευτικής δημοκρατίας, μιούθετώντας την αρχή της δικτατορίας του προλεταριστών. Βέβαια, σ' αυτή την αλλαγή προσανατολίσμου κατά τη δεύτερη δεκαετία του 20ου αιώνα, συνέτειναν κι αλλοί παράγοντες, όπως η έντονη πολιτικοποίηση των εργατών που οφείλονται στους υψηλούς δείκτες ανεργίας, στις άλλες συνθήκες εργασίας και διαβίωσης και στη γενικότερη απότιμη ότι οι πλούσιοι γίνονταν πλουσιότεροι και οι φτωχοί φτωχότεροι.

Εν κατακλείδι, η εισαγωγή της σοσιαλιστικής ιδεολογίας σηματοδότησε μια νέα εποχή στην πολιτική ζωή της Ελλάδας. Τα αριστερά κόμματα εισήγαγαν στη χώρα τις ως τότε ένεστε σοσιαλιστικές ιδέες, οι οποίες προκαλούνται ενίστει δυσκολίες συνεννόησης στην κοινωνική βάση. Παρόλ' αυτά δεν πρέπει να παραβλεφθεί η προσφορά τους στην ανάπτυξη του εργατικού κινήματος και στον περιορισμό του κομματικού διπολισμού μέσω της ασκούμενης κριτικής τους, που αγγίζει την αμφισβήτηση της και την επίκριση.

ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΕΠΙΜΕΛΗΘΗΚΑΝ

ΤΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ «ΟΜΟΚΕΝΤΡΟ»

Α. ΦΛΩΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ιστορία Κατεύθυνσης

Επιλεγμένα θέματα για τους υποψήφιους μαθητές
Θεωρητικής Κατεύθυνσης της Γ' τάξης Ενιαίου Λυκείου.

ΟΜΑΔΑ Α'

A.1. Να προσδιορίσετε το περιεχόμενο των όρων: α) Αγροτική μεταρρύθμιση, β) Διχοτόμηση της δρασμής, γ) Εκλεκτικό

A.2. Να αντιστοιχίσετε τα στοιχεία της στήλης Α' με τα σωστά στοιχεία της στήλης Β':

ΣΤΗΛΗ Α'	ΣΤΗΛΗ Β'
1. Ο Ελ. Βενιζέλος οικολήρωσε την αγροτική μεταρρύθμιση	A. 1924
2. Τα συνασπισμένα Αντιβενιζέλικα κόμματα κέρδισαν τις εκλογές	B. 1923
3. Ξεκίνησε η λειτουργία της Τράπεζας της Ελλάδας	Γ. 1917
4. Το Σοσιαλιστικό Κόμμα Ελλάδος μετονομάστηκε σε Κομμουνιστικό Κόμμα Ελλάδος	Δ. 1928
5. Ιδρύθηκε η Επιτροπή Αποκατάστασης Προσφύγων	E. 1920

A.3. α) Κάτω από ποιες συνθήκες οικοληρώθηκε το σιδηροδρομικό δίκτυο της Ελλάδας;
β) Να αποτιμήσετε την προσφορά του ελληνικού σιδηροδρομικού δίκτυου.

A.4. Πώς αντιμετωπίστηκαν από το κράτος οι στοιχειώδεις και πιεστικές ανάγκες των προσφύγων κατά το πρώτο διάστημα της αρχής τους;

ΟΜΑΔΑ Β'

Με βάση την αριθμητικά δεδομένα του πίνακα (σχολικό βιβλίο, σελίδα 46) και σε συνδιασμό με τις ιστορικές σας γνώσεις να παρουσιάσετε και να αξιολογήστε την αγροτική μεταρρύθμιση του Ελευθερίου Βενιζέλου, έτσι όπως αυτή παρουσιάζεται μέσα από τον αριθμό των απαλοτριώσεων που έγιναν κατά τη χρονική περίοδο 1917-1925.

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΟΜΑΔΑ Α'

A.1. α) Σχολικό βιβλίο, σελίδα 44 «Είναι η κατάργηση των μεγάλων ιδιοκτησιών και η κατάτμηση των αξιοπήγματων εδαφών σε μικρές παραγωγικές δυνάμεις οικογενειακού χαρακτήρα, που ανταποκρίνονταν καλύτερα στις νέες παραγωγικές και κοινωνικές συνθήκες. Οι δρόμοι για την οικολήρωσή της ανοίαν μετά τη βιομηχανική επανάσταση, όταν η κατοχή γις έπαιψε προοδευτικά να είναι πηγή εξουσίας και κοινωνικού-ταξικού-κύρους».
β) Σχολικό βιβλίο, σελίδα 52 «Το Μάρτιο του 1922...τις βαρύτατες συνέπειές της».
γ) Σχολικό βιβλίο, σελίδα 79 «Ήταν μια επερόκλητη...σταθερές κυβερνήσεις».

A.2. 1→Γ, 2→Ε, 3→Δ, 4→Α, 5→Β

A.3. α) Σχολικό βιβλίο, σελίδες 36-37 «Το σιδηροδρομικό δίκτυο...τημά του διεθνών δικτύου».
β) Σχολικό βιβλίο, σελίδα 37 «Είναι αναμφίβολο ότι..ριζοσπαστικές αλλαγές».

A.4. Σχολικό βιβλίο, σελίδα 150 «Στην αρχή το κράτος...με τους πρόσφυγες».

ΟΜΑΔΑ Β'

Από την αυγή του 20ου αιώνα έγιναν προσπάθειες για την επίλυση του αγροτικού ζητήματος που απασχολούσε τις ελληνικές κυβερνήσεις από τα πρώτα κιλάρια μετεπαναστατικά χρόνια. Συγκεκριμένα, το 1907 οι εντάσεις που προκάλεσε το πρόβλημα της μεγάλης ιδιοκτησίας οδήγησαν στην ψήφιση νόμου, οι οποίοι επέτρεψαν την απαλοτριώση μεγάλων ιδιοκτησιών, με τον όρο ότι αυτές θα διανέμονταν στους ακτίμονες. Όμως η εφαρμογή αυτού του νόμου αποδείχτηκε δύσκολη υπόθεση καθώς οι μεγαλογιακοτήμονες δεν ήταν διατεθειμένοι να παραχωρήσουν τα κεκτιμένα τους εύκολα στην κυβερνηση για χόρη των ακτημάνων. Έπειτα να περάσουν 10 χρόνια για να γίνει το αποφασιστικό βήμα προς την οικολήρωση της αγροτικής μεταρρύθμισης από τον Ελευθερίου Βενιζέλου και την κυβερνηση της «Θεβανίς». Το 1917 στη Θεσσαλονίκη ψηφίστηκε ένας ακόμη νόμος για την απαλοτριώση των μεγάλων ιδιοκτησιών. Η εφαρμογή του νομοθετήματος ξεκίνησε το 1917 και οικολήρωθηκε στα μέσα της δεκαετίας του 1920 κάτω από την πίεση του προσφυγικού προβλήματος. Αναλυτικότερα:

- Κατά το διάστημα 1917-1920 ο αριθμός των απαλοτριώσεων είναι απογοητευτικός, αφού απαλοτριώθηκαν μόλις 64 τουφλίκια. Οι μικρός αριθμός απαλοτριώσεων δικαιολογείται εφόσον τα αποτελέματα της εφαρμογής των νομοθετήματων είναι μακροπρόθεσμα. Πέρα απ' αυτά, αν αναλογηθεί κανείς τα εσωτερικά και εξωτερικά προβλήματα που αντιμετώπιζε η Ελλάδα την εποχή εκείνη (μίση του Διχασμού, συμμετοχή της Ελλάδας στον πόλεμο), καθίσταται δύσκολη η αναδιανομή των εδαφών μέχρι να εξομαλυνθεί κατάσταση που επικρατεί στη χώρα. Επιπλέον, από το 1919 οι βενιζελικές κυβερνήσεις έχουν το ενδιαφέρον τους στραμμένο στην πολεμική προετοιμασία της χώρας (εκστρατεία στην Ουκρανία και τη Μικρά Ασία).
- Κατά το διάστημα 1921-1922 ο αριθμός των απαλοτριώσεων είναι μόλις 12. Οι λόγοι που επιβραδύνουν την εφαρμογή των νόμων για την υποχρεωτική απαλοτριώση είναι πολιτικοί-στρατιωτικοί. Το 1921 το σύνολο των κρατικών δραστηριοτήτων στρέφεται προς την περιοχή της Μικράς Ασίας όπου βρίσκεται σε εξέλιξη ο Μικρασιατικός πόλεμος, η επιτυχής έκβαση του οποίου θα εκπλήρωνε το δρώμα της Μεγάλης Ιδέας. Άλλη σημαντική θεματολογία για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών, οι ελληνικές κυβερνήσεις προώρησαν στην ισοθέτηση μέτρων προκειμένου να αποφεύχθουν οι περιπτώσεις εκμετάλλευσης των αγροτών (Ιδρυση της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδας, κρατικών οργανισμών παρέμβασης και παραγωγικών συνεταιρισμών).

τεργάτης της μεταρρύθμισης, ο Βενιζέλος, δεν βρίσκεται πια στην πρωθυπουργία από το Νοέμβριο του 1920 όποτε και έχασε τις εκλογές από το συναποτίμο των Αντιβενιζελικών κομμάτων.

-Τα δεδομένα, όμως, αλλάζουν από το 1922 και μετά. Η ήπτα των Ελλήνων στο Μικρασιατικό πόλεμο και η επιστροφή του Βενιζέλου το 1923 σηματοδότησε ένα πλήθος αλλαγών. Μία απ' αυτές ήταν η εισροή μεγάλου αριθμού προσφύγων στην Ελλάδα. Η έλευση 1.230.000 Ελβίνων χριστιανών και 45.000 Αρμενίων προσφύγων, υποχρέωσε το ελληνικό κράτος να προχωρήσει σε άμεση προώθηση των απαλοτριώσεων στα πλαίσια της ανάγκης για αγροτική αποκατάσταση των προσφύγων. Το γεγονός αυτό δικαιαίωσε τον υψηλό αριθμό απαλοτριώσεων, 1.203 συνολικά, την περίοδο 1923-1925. Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθεί στη θύρωση του Ελευθερίου Βενιζέλου, σε συνεργασία με την Επιτροπή Αποκατάστασης Προσφύγων, πρόκριναν την αγροτική αποκατάσταση, αντί της αστικής, γιατί η ελληνική οικονομία στριζόταν ανέκαθεν στη γεωργική παραγωγή, ήταν ταχύτερη από την αστική αποκατάσταση και απαιτούσε μικρότερες δαπάνες. Επιπλέον, η κατάρρηση της μεγάλης ιδιοκτησίας και την κατάτμησή της σε μικρά αγροτεμάχια θα λειτουργούσε αναστατικά για την εκδήλωση κοινωνικών ανταραχών. Παράλληλα, η ελληνική ύπαθρος, και ιδίως οι νεοαποκτηθείσες περιοχές (Μακεδονία και Θράκη) θα αποκούπωσαν ελληνική ταυτότητα-χαρακτήρα μετά τη μακράθια θρησκευτική κυριαρχία.

Αποτιμώντας συνολικά την αγροτική μεταρρύθμιση του Βενιζέλου διαπιστώνεται εκ των αποτελεσμάτων της ότι ήταν επαρκής. Η αναδιανομή που έγινε έφεσε στο 85% των καλλιεργήσιμων εκτάσεων στη Μακεδονία και στο 68% στη Θεσσαλία. Στο σύνολο της καλλιεργήσιμης γης της χώρας το ποσοστό αυτό ανήλθε στο 40%. Με την οικολήρωση της αγροτικής μεταρρύθμισης η ελληνική οικονομία οδηγήθηκε σε καθεστώς μικροϊδιοκτησίας. Με τη σειρά της, όμως, η νέα κατάσταση δημιουργήσει νέα προβλήματα. Οι μικροκαλλιεργήτες δυσκολεύονται να εμπορευματοποιήσουν την παραγωγή τους και έπειταν συνχρόνως των εμπόρων. Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων αυτών, οι ελληνικές κυβερνήσεις προώρησαν στην ισοθέτηση μέτρων προκειμένου να αποφεύχθουν οι περιπτώσεις εκμετάλλευσης των αγροτών (Ιδρυση της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδας, κρατικών οργανισμών παρέμβασης και παραγωγικών συνεταιρισμών).

ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ ΕΠΙΜΕΛΗΘΗΚΑΝ

ΤΑ ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΑ «ΟΜΟΚΕΝΤΡΟ»

Α. ΦΛΩΡΟΠΟΥΛΟΥ